

Latvenergo melo jeb

„Varbūt mēs varētu savu 100 latu algu atdot uzreiz valdībai un nemaksāt ne par ko?”

Šis spilgtais citāts no aptaujas komentāriem diemžēl vislabāk raksturo to daudzo iedzīvotāju situāciju, uz kuru pleciem valdība iecerējusi balstīt jau tā miljonus pelnoša uzņēmuma vēl lielāko iecerēto peļņu.

Mēs, pētījuma autores, esam parastas savu bērnu mammas. Neesam ne žurnālistes, ne partiju biedres, ne Krievijas gāzes lobētājas, ne statistiķes. Bez objektīva iemesla nevienu par meli nesaucam, bet AS Latvenergo apgalvojumi par Latvijas mājsaimniecību elektroenerģijas patēriņa ieradumiem radikāli atšķirās gan no mūsu, gan aptaujāto draugu, radu un paziņu aprēķiniem –

1. NEVIENAM no aptaujātajiem elektroenerģijas patēriņš pamata dzīves vietā nav zem 100 kWh mēnesī;
2. aprēķinātais pieaugums pēc tarifu izmaiņām VAIRĀKAS REIZES pārsniedza solīto.

Nolēmām veikt plašāku pētījumu, lai noskaidrotu reālo situāciju valstī un, ja patiesība atšķiras no reklāmā paustās, iepazīstinātu ar to sabiedrību.

Pirms apskatīt pašu pētījumu, **daži fakti par Latviju:**

- minimālā alga Latvijā:
  - bruto – 200,00 LVL (284,58 EUR);
  - neto – 144,75 LVL (205,96 EUR) (ja nav atvieglojumu par apgādājamajiem);
  - avots: Labklājības ministrija <http://www.lm.gov.lv/text/407>
- iztikas minimums 2011.gada janvārī:
  - 171,41 LVL (243,90 EUR);
  - avots: CSP <http://ej.uz/bfsa>
- strādājošo vidējā darba samaksa 2010.gadā neto:
  - 316,00 LVL (449,63 EUR);
  - avots: CSP <http://ej.uz/bfsa>
- strādājošo skaita sadalījums pēc mēneša vidējā darba samaksas (2010.gada decembrī):
  - darba algu līdz 400,00 LVL (569,15 EUR) bruto saņem 62,9% Latvijas strādājošo;

- 33,1% strādājošo saņem atalgojumu maksimums līdz 200,00 LVL (284,58 EUR) bruto;
- avots: CSP <http://ej.uz/bfdb>
- mājsaimniecības patēriņa izdevumi 2009.gadā, rēķinot vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī:
  - 195,27 LVL (277,85 EUR);
  - no tiem 15,5% jeb 30,22 LVL (43,00 EUR) tikuši tērēti par mājokli, ūdeni, elektroenerģiju, gāzi un cits kurināmo;
  - avots: CSP <http://ej.uz/59sc>
- ģimenes valsts pabalsts:
  - 8,00LVL (11,38 EUR);
  - avots: Labklājības ministrija <http://www.lm.gov.lv/text/99>
- vidējā vecuma pensija 2011.gada janvārī:
  - 183,71 LVL (261,40 EUR);
  - avots: VSAA <http://ej.uz/2ixo>
- LB noteiktais eiro kurss: 1 EUR = 0,7028 LVL.

Tā kā Latvenergo, runājot par jaunajiem tarifiem, atsaucas uz „sociālā taisnīguma principiem” (citāts no Latvenergo mājas lapas: „[jaunie tarifi] diferencēs cenu, atbilstoši elektroenerģijas patēriņam un maksātspējai”), tad pētījumā centāties noskaidrot, vai Latvenergo pieņēmumi ir pareizi, tātd:

- vai atbilst patiesībai tas, ka lielāks elektroenerģijas patēriņš nozīmē lielāku maksātspēju;
- vai mājsaimniecību izvēle iegādāties un lietot dažādas elektroiekārtas ir to brīva izvēle (atbilstoši tam - iespēja brīvi atteikties no tām, lai samazinātu patēriņu) un sekas dzīvošanai „ar vērienu” (t.sk. liela dzīvojamā platība), jeb dzīves nepieciešamība un citu alternatīvu trūkums (vai dzīvesvietā ir pieejama centralizēta apkure, ūdens, kanalizācija, gāze u.tml.). Šo apsvērumu kontekstā lūdzām novērtēt savas iespējas elektroenerģijas patēriņu samazināt;
- vai atbilst patiesībai apgalvojumi, ka puse mājsaimniecību tērē mazāk par 100 kWh mēnesī un ka pēc tarifu palielināšanas to izdevumi par elektroenerģiju palielināsies atbilstoši Latvenergo paustajam;
- papildus centāties noskaidrot, kāda ir aptaujāto mājsaimniecību rocība, kā tarifu kāpums ietekmēs to labklājības līmeni kopumā, noskaidrot potenciāli apdraudētākās sociālās grupas jeb, simbolos runājot - vai iepriekšminētajam sociālajam taisnīgumam atbilst saistībā ar tarifu celšanu dzirdētie solījumi atbalstīt daudz bērnu ģimenes.

Aptauja (anketa: <http://www.visidati.lv/aptauja/476835311/1/>) tika izplatīta privāti caur e-pastiem, forumos, Twitter un Draugiem.lv sociālajos tīklos, tādējādi tās respondenti var tikt uzskatīti par nejauši izvēlētiem. Kopsavilkuma izdarīšanas brīdī 13.02.2011 17:00 bija atbildējuši 7662 respondenti no visas Latvijas. Analizējot rezultātus, no tiem tika izslēgts neliels (ap 20) skaits atbilžu ar apšaubāmu ticamību.

Mēs aicinām ikvienu interesentu izmantot aptaujas rezultātus (pieejami šeit: <http://www.visidati.lv/res/47683531145954/>). Lai saņemtu izvilkumu MS Excel tabulas formātā (izvilkumā ir vairāk datu)), sazinieties ar mums, rakstot uz loti@skarbi.eu), tos analizēt, interpretēt, izdarīt secinājumus un rīkoties labākas, taisnīgākas valsts labā. Aptauja netiek slēgta, viedokļu apkopošana turpinās, tādējādi dodot iespēju valdībai uzzināt, kādā stāvoklī patiesībā ir tauta, kas to pilnvarojusi strādāt savā labā.

Turpinājumā skaitļi:

1. Cik mēs tērējam

- ~97,2% aptaujāto elektroenerģijas patēriņš pamata dzīves vietā (kas nav garāža, vasarnīca vai dārza būdiņa) ir virs 100 kWh mēnesī. Biežāk sastopamā atbilde: mājsaimniecības mēneša patēriņš ir 200-500 kWh, ko norādījuši 56,3% aptaujāto. Nākamā biežāk sastopamā atbilde ir 100-200 kWh (28,6% atbilžu). 100 kWh patēriņā pamata dzīves vietā iekļaujas tikai 2,8%.
- Iespēja iekļauties 100 kWh patēriņā uz vienu mājsaimniecības locekli ir daudz reālāka: tā norādījuši 70,2%.
- Ja ņem vērā arī citus pieslēgumus - iepriekš pieminētās garāžas, vasarnīcas un dārza būdiņas - tad šī proporcija izmainās: 100 kWh patēriņā iekļaujas 16,71% no kopējā skaita, kas provocē izdarīt pieņēmumu, ka Latvenergo savos aprēķinos ir ņēmis vērā šādus „otros”, „trešos” u.tml. pieslēgumus, kas neatspoguļo patēriņu pamata dzīvesvietās. Kā norāda kāds komentētājs: „Latvenergo nosauktās 450 000 mājsaimniecības [ko neskars tarifu izmaiņas - autora piezīme] ir korekti saukt par pieslēgumiem. Latvijā kopā ir 450 000 mājsaimniecības, ja rēķina, ka vienā vidēji dzīvo 2,5 cilvēki”

2. Kam mēs tērējam: noskaidrojām, cik daudz no mājsaimniecību elektroenerģijas patēriņa nosaka dzīves nepieciešamības, alternatīvu trūkums u.tml. neietekmējami apstākļi, un cik no šī patēriņa rodas neekonomiskas saimniekošanas vai apzinātas ērtību izvēles dēļ

- Dzīvojamā platība uz 1 mājsaimniecības locekli ~46% gadījumu ir 10-20 m², (biežākā atbilde), 21-50 m² 35,9% gadījumu (nākamā biežākā atbilde).
- Tikai ~44,9% ir pieejami centrālās apkures pakalpojumi, attiecīgi pārējiem nepieciešami individuāli risinājumi. 23,7% no aptaujāto kopskaita siltuma nodrošināšanā izmanto elektrību, galvenokārt apkures sistēmas darbības nodrošināšanai, dažkārt tiešā veidā telpu apsildei. Meklējot komentāros papildus

skaidrojumus, atklājas, ka ir vietas, kur centrālā apkure gan darbojas, taču nenodrošina telpās normālu temperatūru, un vienīgā alternatīva ir papildus apsilde ar elektrību.

- ~49,4%, tāpat puse(!) aptaujāto, norāda, ka siltais ūdens netiek nodrošināts centralizēti un tiek izmantots elektriskais ūdens sildītājs.
- Centralizēti kanalizācijas pakalpojumi ir pieejami 68% procentiem iedzīvotāju. Pārējiem nepieciešami individuāli risinājumi. 3,7% ir izvēlējušies uzstādīt bioloģisko kanalizāciju, kas arī patērē elektroenerģiju.
- Iekļāvām arī jautājumu par apsildāmo baseinu, kas, pateicoties Ekonomikas ministrijas un Latveņergo pārstāvju izteikumiem, ir folklorizējies jēdziens. Tāda esamību atzīmējuši 0,4% respondentu, turklāt daļā atbilžu tika saņemtas viltojuma pazīmes, līdz ar ko reālais daudzums, iespējams, ir vēl mazāks.

3. Iespējas ietaupīt, materiālais stāvoklis un jauno tarifu ietekme uz to

- ~45,6% no aptaujāto kopskaita norāda, ka mēneša ienākumi uz 1 ģimenes locekli ir zem 165 Ls. Šī arī ir visbiežāk izvēlēta atbilde. 69,8% no aptaujāto kopskaita norāda, ka ienākumi uz 1 ģimenes locekli ir zem 200 Ls (1. un 2. atbilžu variants kopā).
- 80,5% mājsaimniecībās ir vismaz viens bērns. 41% respondentu ir 1-2 bērni (biežākā atbilde), 35,2% - 3-5 bērni (nākamā biežākā atbilde).
- Novērtējot savas iespējas samazināt elektroenerģijas patēriņu, 49,46% aptaujāto domā, ka spētu to samazināt līdz 10% (biežāk sastopamā atbilde). 36,2% uzskata, ka jau taupa maksimāli un neko samazināt vairs nespēj (nākamā biežākā atbilde).
- Jauno tarifu ietekmē mājsaimniecību izdevumi par elektroenerģiju 24,7% gadījumu pieaugs par 10-20%, 17,1% gadījumu – par 21-30%. Visbiežāk sniegtā atbilde „negribu rēķināt” komentēta atsevišķi.

4. Reģionālais dalījums

Lielā datu apjoma dēļ neesam vēl veikušas apkopojumu pa reģioniem, bet izmaiņas koprezultātos, kas tika novērotas, palielinoties atbilžu skaitam no lauku rajoniem, ļauj secināt, ka lauku rajonos ģimenēs ir:

- vairāk bērnu;
- mazāki vidējie ienākumi uz vienu ģimenes locekli;
- lielāka atkarība no elektroiekārtām elementāru sadzīves ērtību nodrošināšanā (populārākie nosauktie - ūdenssūkņi, apkures cirkulācijas sūkņi).

5. Secinājumi no skaitliskās daļas

Apgalvojums, ka 50% mājsaimniecību tērē vidēji 100 kWh mēnesī (<http://ej.uz/j9rg>), ir meli.

Apgalvojums, ka 30% mājsaimniecību jaunie tarifi ietekmēs minimāli (turpat), ir meli, tāpat kā nosauktie procenti mājsaimniecību, kam sadārdzinājums būšot vidēji 1,10 un 4,36 Ls/mēn.

Apgalvojums, ka lielāks izmaksu pieaugums - no 10 Ls (turpat) skars tikai 6% mājsaimniecību, ir meli.

Apdzīvojamās platības, kuru uzturēšanai var būt nepieciešama elektrība, ir „saprātīga” izmēra un pārmest pārmērības nav vietā.

Iedzīvotāju iespējas taupīt elektroenerģiju ir nevienādas. Vietās, kur nav pieejami centralizēti pakalpojumi, kā apkure, ūdensapgāde, kanalizācija, gāze, āra apgaismojums u.tml., to neesamība tiek kompensēta ar individuāliem risinājumiem, kas nospiedošā vairumā gadījumu saistīti ar elektroenerģijas patēriņu līdz pat 500 un vairāk kWh mēnesī. Atteikšanās no uzstādītajām iekārtām nozīmētu dzīves līmeņa atgriešanu vismaz par gadsimtu atpakaļ. Tas ir krasā pretrunā ar Latvenergo valdes locekļa Ulda Barisa teikto (turpat): „Jaunais tarifu plāns darbosies pēc diferenciācijas principa, lai elektrības maksājumi par minimālām sadzīves vajadzībām garantēti nemainītos ne vien šogad, bet arī nākamajos gados”.

Atbilde „negribu rēķināt” ir biežāk sastopamā atbilde uz lūgumu novērtēt, par cik pieaugs izdevumi elektroenerģijai. Mūsaprāt, šis ir ļoti nopietns signāls tam, ka lielam daudzumam cilvēku ir grūtības pašiem objektīvi novērtēt sagaidāmās izmaiņas, un šādā kontekstā melīgas informācijas izplatīšana oficiālā veidā ir vismaz nekorekta, ja ne noziedzīga.

Ļoti lielai daļai mājsaimniecību ienākumi ir ļoti zemi (fakts, ka šajā aptaujā vismazākajiem ienākumiem atbilda lielākais skaits atbilžu, rāda, ka šī ienākumu grupa bija jādala vēl sīkāk, un 165 Ls uz cilvēku nevar tikt izmantots kā ticams mērījums - šis skaitlis patiesībā ir mazāks). Ļoti iela daļa elektrības patēriņu jau tagad ierobežo maksimāli un lielāks ietaupījums nav iespējams. Šiem cilvēkiem papildus izdevumi, kas absolūtos skaitļos šķiet nelieli, nozīmē relatīvi lielu daļu viņu kopējā budžetā.

Tarifu pieaugums palielinās labklājības līmeņa atšķirības starp pilsētu un lauku iedzīvotājiem.

6. Komentāru analīze un sociālais taisnīgums

Analizējot komentārus, atklājās daudz dažādu sadzīves apstākļu nianšu, kas bija pārsteigums un redzesloka paplašinājums arī mums, aptaujas veidotājiem. Tā kā tarifu piemērošanas sakarā nepārtraukti tiek pieminēts „sociālais taisnīgums”, tad sekojošais fakts uzskaitījums ir aicinājums taisnīguma solītājiem to nodrošināt visām skartajām sociālajām grupām:

1. Mājsaimniecību iespējas samazināt elektroenerģijas patēriņu, lai iekļautos ekonomiskajā izmaksu grupā, ir nevienādas ārēju, no iedzīvotāju gribas neatkarīgu faktoru dēļ (skat. iepriekš minētos skaitļus, kas raksturo centralizēto pakalpojumu nepieejamību vai nepietiekamo kvalitāti (Citāts: „Rudenī daudzu parādnieku dēļ apkure tiek pieslēgta jau tad, kad aiz loga ir vairāki mīnusi, tādēļ jāšildās ar sildītājiem”). Viens no lielākajiem patērētājiem ir ūdens sildītājs, ko lieto gandrīz puse aptaujāto.
2. Papildus elektroenerģijas patēriņu rada videi draudzīgi risinājumi, kā siltuma sūkņi, bioloģiskās kanalizācijas, kas ir atbalstāma, nevis sodāma iniciatīva.
3. Ievērojams daudzums aptaujāto uzsver, ka visas iespējas ietaupīt jau tiek izmantotas (apgalvojuma ticamību pastiprina fakts, ka ~45% aptaujāto ienākumi uz vienu iedzīvotāju ir zem 165 Ls, kas maksimālu taupību no hobija vai pārliecības pārvērš par izdzīvošanas nepieciešamību), tomēr tikai ~2,8% izdodas iekļauties 100 kWh mēnesī. No komentāros minētajiem piemēriem redzams, ka 100 kWh tiek pārsniegti jau ar elementārām, ikdienā vajadzīgām ierīcēm, kas liek secināt, ka, lai iekļautos ekonomiskajā tarifā, ir jāatsakās nevis no luksusa, bet no nepieciešamām lietām.
4. Ir mājsaimniecības, kurām ārēju apstākļu (piemēram, namīpašnieka noteiktā kārtība, komunālais dzīvoklis) dēļ nav iespējams uzstādīt atsevišķu skaitītāju, līdz ar to patēriņš uzrādās lielāks, jo patiesībā atspoguļo vairāku mājsaimniecību patēriņus. Atbilstoši tam, nav iespējams izmantot atvieglojumus, ja tādi pienākas.
5. Lauku iedzīvotāji komentāros min ierīces, kas nepieciešamas viņu ikdienā - piena slaukšanas un atdzesēšanas iekārtas, elektriskie gani, ūdenssūkņi, zāģi, laistīšanas iekārtas u.tml. Tāpat ārpus pilsētām dzīvojošie atzīmē, ka pilsētniekiem pašsaprotamas un pašvaldību apmaksātas ērtības (kaut vai, piemēram, āra apgaismojums), viņiem ir jānodrošina un atbilstoši arī jāapmaksā pašiem. Vai Latveņo, nosakot 100 kWh mēnesī kā minimālās sadzīves vajadzības nodrošināšanu patēriņu, ir ņēmis vērā šīs un citas šeit neminētas lauku un pilsētas atšķirības? Piemērs no komentāriem: „Manai mātei, kas dzīvo lauku mājā viena pati, kurina ar malku, ar boileri uzsilda ūdeni, lai nomazgātos, ar sūkni no akas atsūknē ūdeni, lai nebūtu jānes ar spaiņiem un 2 reiz dienā izslauc govī, vidēji elektrības patēriņš ir no 150 – 200 kWh”
6. Līdzīgi kā lauku iedzīvotāju sadzīves specifika, pastāv elektroenerģijas patēriņa īpatnības, kas raksturīgas konkrētām iedzīvotāju grupām un nostāda tos neapskaužamā situācijā, ja tie līdzekļu trūkuma dēļ vairs nevarētu norēķināties par elektroenerģiju. Piemērs: „Manam 16 gadus vecajam delam ir smaga invaliditate, paarvietoties spēj tikai ar īpasu elektrisko ratinkreslu, ratinkreesls ir ļauiigs tiek laadeets no elektrības katru nakti, gulta arii darbojas uz elektrību, patstaaviigi nespeej pakusteties un mainiit pozu, kaa arii visas citas paliigieriices darbojas uz elektrības. Vismaz pusi no elektrības pateerina muusu maajsaimnieciiibaa sastaada

deelam nepieciešamaas paliigieriices. Taatad deel tarifu pacelsanas tiesaa veidaa tiek apdraudeeta mana deela dziiviiba, jo nespeesim apmaksat elektriibas reekinus, Uz šo grupu attiecināms daudzu komentētāju sacītais par invalīdiem, veciem cilvēkiem, dziļā trūkumā nonākušajiem, kam kustību vai finanšu trūkuma dēļ nav iespējams apmeklēt nekādus izklaides vai kultūras pasākumus ārpus mājas, līdz ar to viņu vienīgais prieks ir televizors, kas arīdzan sastāda būtisku elektrības patēriņa daļu.

7. Ļoti daudzi aptaujātie min dažādus faktus, kas norāda uz nespēju „savilkt galus” jau tagad - jau šobrīd rēķinu apmaksai tiek tērētas nesamērīgi lielas naudas summas, ar grūtībām tiek atlicināta rēķiniem nepieciešamā nauda, krājas neapmaksāti rēķini, ir nepilnvērtīgs uzturs, netiek lietotas elektroiekārtas, jo nav iespēju patērēto apmaksāt utt. Daudzi min, ka jau esošie elektroenerģijas tarifi viņiem ir nepanesams slogs, un neredz iespēju spēt samaksāt rēķinus, ja tie palielināsies vēl vairāk. Vairāki aptaujātie norāda, ka ienākumi ir ļoti zemi, taču viņu dzīves vietas tuvumā darba (vai papildus darba) iespēju nav, un arī nekādi atvieglojumi viņiem nepienākas (aptaujas veidotāji uzskata, ka robežas un kritēriji trūcīgo un maznodrošināto statusiem ir novecojuši, jo tie ir noteikti laikos, kad cenas dažādām neatliekamām precēm un pakalpojumiem bija zemākas, kā arī uz nabadzības sliekšņa nebija nonākušas agrāk pārtikušas ģimenes, kuru labākos laikos iekārtotās mājāsaimniecības uzturēšana šodien rada problēmas). Kā izpaudīsies sociālā taisnīguma piemērošana, ja cilvēki nespēs samaksāt? Citāti no komentāriem: „Cienījamies deputāti un Latvenego pārstāvji - pamēģiniet izdzīvot ar mēneša ienākumiem zem iztikas minimuma un vēl samaksāt komunālos pakalpojumus.”, „Mēnesī saņemu uz rokas 120 Ls, maksājumi līdz šim sastāda 96 Ls, ar paaugstināto elektroenerģijas tarifu, nāksies maksāt 8 Ls mēnesī vairāk”
8. Esošā trūkuma kontekstā ļoti daudzi komentētāji min bērnus (Citāts no komentāriem: „Vai bērniem ir jācieš tāpēc, ka valstī ir bardaks?”). Kurš parādīs ar pirkstu, kuram bērnam no daudzajām aprakstītajām situācijām (viens bērns nepilnā ģimenē, divi bērni bezdarbnieku ģimenē, bērni ģimenē ar 3 un vairāk bērniem utt.) ir jāmazgājas aukstā ūdenī, bet kuram- siltā, jo viņa ģimene saņems atvieglojumus? Jautājums pēc būtības ir par to pašu sociālo taisnīgumu - tam, kurš apsolīsies draudošā izmaksu pieauguma kontekstā nodrošināt sociālo taisnīgumu, atbildības nasta būs ļoti, ļoti smaga.
9. Vairāki aptaujātie kā izeju no nespējas izdzīvot esošajā ekonomiskajā situācijā min pašnāvību. Jautājums plānotās tarifu palielināšanas idejas uzturētājiem katram personīgi - kurš no jums ir gatavs uzņemties atbildību par to?
10. Gribam pievērst uzmanību kādam, mūsaprāt, ārkārtīgi svarīgam komentāram: „Tikai Latvijā, pamatojoties uz tīkla apkalpošanu, var pieaugt tarifi intensīvajiem lietotājiem. Manuprāt, manas līnijas apkalpošana, patērējot 1000 kWh mēnesī, ir tikpat cik tantukam 100 kWh. Tad kāpēc es maksāju 10 reizes vairāk par apkalpošanu? Manuprāt, vajadzētu ieviest skaitītāja abonēšanas maksu 3 Ls mēnesī

+ tarifs 0,5 santīmi par kWh. Tādējādi tas būtu taisnīgi pret lielajiem lietotājiem.” Mūsaprāt, vērā ņemams priekšlikums, jo īpaši tādēļ, ka mēs visi ar nepacietību gaidām elektroenerģijas tirgus atvēršanu, un šajā brīdī būs ļoti svarīgi, lai tīklu izmantošanas cenas, kas konkurējošiem elektroenerģijas piegādātājiem būs jāmaksā (un tādējādi atspoguļosies cenā gala lietotājam), būtu noteiktas objektīvi.

Papildus iepriekšējam punktam ir vēl viena komentāru grupa, par kuriem ļoti gribētos saņemt skaidrojumu no Latvenergo puses. Citāti: „ES vidējā mājsaimniecība patērē ~3500 kWh/gadā un lielie ≥ 7500 kWh/gadā, bet mums lielie sanāk virs 1200 kWh/gadā”; „Cik man zināms, Anglijā par izlietoto elektroenerģiju virs 1000 kWh, tarifs samazinās, tas nozīmē, jo vairāk lieto, jo mazāk maksā. Kāpēc pie mums viss ir otrādi?”; „kurinu ar zemes siltumu(zaļā apkure), visā civilizētajā Eiropā, kuri izmanto šādu vai līdzīgu apkuri piešķir subsīdijas par tīru apkures veidu izmantošanu, bet pie mums, kas vēlas dzīvot zaļāk vēl papildus palielina elektroenerģijas tarifu!”; „tai pašā Norvēģijā elektrība (tiesa, mainīga cena), bet pārsvarā nemaksā vairāk par 0,05 Ls/kWh”; „Latvenergo noteiktie patēriņa limiti mājsaimniecībās, lai tās tiktu uzskatīta par mazu elektroenerģijas patērētāju un maksātu mazākus tarifus, ir nesamērīgi ar mūsdienu dzīves līmeni Latvijā un vitāli nepieciešamu elektroierīču izmantošanu, kā arī tas ir gandrīz trīs reizes mazāks limits, nekā vidēji Eiropā – saskaņā ar Eiropas enerģijas portālā pieejamo informāciju, par mazu elektroenerģijas patērētāju tiek uzskatītas mājsaimniecības, kuru vidējais gada patēriņš ir 3500 kWh/gadā (avots <http://www.energy.eu/#Domestic>), pretēji Latvenergo iecerētajiem 1200 kWh/gadā. Vai, pēc Latvenergo aplēsēm, Latvijas iedzīvotāju dzīves līmenis ir tik ļoti zemāks par Eiropas vidējo, protams, ir retorisks, bet aktuāls jautājums. Pat bez detalizētiem aprēķiniem ir skaidrs, ka vidēja mājsaimniecība, kura mitinās viensētā, un kuras locekļiem ir cilvēcīga vēlme reizēm nomazgāties siltā ūdenī, ūdens sildīšanai izmanto boileri, un tāpat, Latvenergo limitā – 100 kWh/mēnesī – nespēs iekļauties. Turklāt, modernajos, tā sauktajos „jaunajos projektos” un pat sociālajās mājās, gāzes pieslēguma nemaz nav – tāpat, maltītes pagatavošanai tiek patērēta elektroenerģija, un tas atkal nozīmē minimālā limita pārsniegšanu.” Mēs, aptaujas veidotājas, neesam minētos faktus pārbaudījušas, taču ticam, ka ar šo rakstu diskusija starp tautu un valdību tikai sākas - jautājumi ir uzdoti!

Citāts Latvenergo variācijas par sociālo taisnīgumu labākai izpratnei: „Ir viegli pacelt samaksu par jebko, ko var atslēgt nemaksāšanas rezultātā, un it īpaši, ja piegādātājs ir monopolists”.

Mūsaprāt, aptaujas rezultāti, komentārus ieskaitot, skaidri parāda, ka plānotās tarifu izmaiņas skaitliski palielina sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas (<http://www.lm.gov.lv/text/548>). Paskatoties uz šajā avotā minētajiem skaitļiem, kas raksturo nabadzības riskus, ir redzams, ka tiem pakļautas ne tikai daudzbērnu ģimenes, bet arī daudzas citas grupas, piemēram, nepilnās ģimenes, pensijas un pirmspensijas vecuma cilvēki u.c. Mēs uzskatām, ka solījums piešķirt ar elektroenerģijas tarifu piemērošanu saistītus atvieglojumus daudzbērnu ģimenēm ir, pirmkārt, populistisks gājiens, lai

demonstrētu šķietamas rūpes, otrkārt, kārtējā provokācija šķelt sabiedrību grupējumos, kas strīdētos savā starpā par to, kuram vairāk pienākas, tā vietā, lai visi kopā aizstāvētu savas tiesības netikt apkrauti ar kārtējo nepanesamo izmaksu slogu. Ņemot vērā to, ka šie dati nav jauni, kā arī pazīmes, ka šāda veida statistikai tiek sekots (par to liecina, piemēram, nesenais raksts portālā TVNet <http://ej.uz/49s4>), mums rodas jautājums - kur ir Labklājības ministrijas aktīva pozīcija, ar skaitļiem pamatojot, ka ir liels daudzums iedzīvotāju, no kā vairs nav, ko paņemt, vai pamatojot to, kam tieši un kādi atvieglājami nepieciešami, vai komentējot to, kā, piemērojot plānoto „Starta tarifu” visiem skaitītājiem vienādi, tiek plānots palīdzēt sociāli jūtīgajām grupām? Visi šie dati ir publiski - vai Ekonomikas un Finanšu ministrija tos ņem vērā, izstrādājot savus plānus valsts budžeta papildināšanai no iedzīvotāju kabatām? Tā vietā mūsu rīcībā ir informācija, ka daudziem reāli zem nabadzības sliekšņa dzīvojošiem ļaudīm tiek atteikti jebkādi atvieglājumi formālu iemeslu dēļ (par šo tēmu sekos cits pētījums).

Starp citu, ja jau pieminējām manipulācijas ar vientiesīgās tautas apziņu, vēlamies atgādināt par otru populāru triku - vispirms pabiedēt ar augstu tarifu/nodokli, pēc tam apstiprināt mazliet zemāku, tā izsaucot sajūsmu tajos, kuri nenojauš, ka manipulācijas ar cilvēku emocijām tiek mērķtiecīgi ielānotas. Mēs atļaujamies cerēt, ka netiek plānots kas līdzīgs, piemēram, „augstsirdīgi” paziņojot, ka ja jau tāda *šūmēšanās*, labi, lai būtu 100 kWh mēnesī nevis uz mājsaimniecību, bet uz cilvēku. Kaut arī daudzus, ja ne visus, šāds pavērsiens iepriecinātu, nedrīkst aizmirst galveno - runa ir par balstīšanos objektīvos rādītājos un taisnīgos principos, jeb - ne par krekliem, bet par sirdsapziņām.

Mūsaprāt, komentāru sadaļā (skatītā kopā ar atbildēm, kas raksturo ienākumus) paustās liecības par reālajiem ekonomiskajiem apstākļiem mājsaimniecībās acīmredzami parāda, ka (citējam komentētāju) „ir laiks apturēt JEBKĀDA papildus finanšu sloga uzlikšanu Latvijas iedzīvotājiem. Tieši tāpat, kā valdība ir apturējusi jebkuru lielu būvniecības u.c. projektu uzsākšanu, jo valstij nav tiem naudas, tieši tāpat ir jāaptur jebkādu izdevumu palielināšana mājsaimniecībām - jo cilvēkiem NAUDAS NAV!!! Vai valdības mērķis tiešām ir panākt, lai cilvēkiem, kas jau šobrīd cīnās par izdzīvošanu, papildus trūcumam ir jācieš arī no atslēgtas elektrības radītājam problēmām? Lai nav ne tikai, ko ēst, bet nav arī apkures, kanalizācijas, siltā ūdens, aukstā ūdens, saziņas ar pasauli, lai pēdējais kartupeļu maiss ir jāgrauž zaļš un tumsā?”.

Mūsu pētījums ir domāts, lai atspoguļotu reālo situāciju, nevis dotu padomus valdībai, tomēr - ja elektroenerģijas patiesās izmaksas tik ļoti atšķiras no iedzīvotāju reālās maksātspējas (ilustrācijai citāts no komentāriem: ”Mūsu ģimenes ienākumi kopā uz 6 cilvēkiem nepārsniedz Ls 200. Mums ir piešķirts trūcīgas ģimenes statuss un uz brīdi saņemam GMI pabalstu, kas ir Ls 96 apmērā + Ls 32 ģimenes pabalsts par visiem 4 bērniem + vīram alga Ls 92. Par šādu summu mums ir jāpaēd, jāpalaiž bērni b/d, jāmaksā rēķini. Esam samazinājuši rēķinu ietaupījumu visur kur varējām...”), ņemot vērā, ka bez elektrības šodien dzīvot nav iespējams, ir acīmredzami, ka šobrīd valdībai ir nevis, kā iecerēts, jācenšas iegūt no šī pakalpojuma papildus peļņa, bet, tieši otrādi, elektroenerģijas pakalpojumi jādotē. Atrunām par Latvijas zemajiem tarifiem, salīdzinot ar citām valstīm

(<http://ej.uz/51rr>, 7. un 8.slaidis) nav jēgas, ja tie netiek skatīti kopā ar vidējiem (vai iedzīvotāju vairākuma) ienākumiem šajās pašās valstīs.

Nobeigumā gribam padalīties ar interesantu atklājumu - 2010. gadā Rīgas Tehniskās universitātes žurnālā tika publicēts raksts par mūsu kaimiņu igauņu veiktu pētījumu. Mērķis, kaut atšķirīgs, tāpat bija izpētīt konkrētu tarifu izmaiņu lietderību. Dati, kas tika iegūti, pētot izvēlēta objekta - „tipiskas mājsaimniecības” (2 pieaugušie, 2 bērni, 1 dzīvoklis) elektroenerģijas patēriņa ieradumus mēneša garumā, ir līdzīgi tiem, ko esam ieguvušas mēs, kas ne tikai apstiprina mūsu pētījuma ticamību, bet arī parāda elektroenerģijas patēriņa sadalījumu. Rezultāti parāda, ka laivas tiesu (~60%) aizņem ūdens uzsildīšana un ēdiena gatavošana, ja šiem mērķiem tiek izmantotas elektroiekārtas, un ka ģimenei ar bērniem arī bez nosauktajām iekārtām nekādi nav iespējams iekļauties pat ne 200 kWh mēnesī, nemaz nerunājot par 100 kWh. Sīkāk ar pētījuma rezultātiem var iepazīties šeit <http://ej.uz/wfk5>. Aicinām Latvenergo sekot kaimiņvalsts paraugam un padalīties arī ar savu pētījumu rezultātiem, uz kuru pamata izstrādāti plānotie tarifi.

Ļoti vēlamies, lai Labklājības un Ekonomikas ministrijas iepazītos ar savu aizbilstamo viedokļiem, izlasot pētījuma komentāru sadaļu. Mums par šī pētījuma veikšanu neviens nemaksā. Jūs, iespējams, to varat izdarīt savā darba laikā, savu tiešo pienākumu ietvaros. Īpaši iesakām izlasīt mūsu pētījuma komentāru sadaļu tiem Latvenergo darbiniekiem, kuri veikuši šo pētījumu: <http://ej.uz/3e3v>. Jūs ieraudzīsiet stipri atšķirīgu ainu.

Papildus tekstā jau uzdotajiem jautājumiem, ir vēl viens, pēdējais, atsevišķi izdalāms - **ko darīt ar reklāmu, kas satur maldinošu informāciju?** Vai tā, atbilstoši esošajai praksei, nav pārtraucama un atsaucama?

Liels paldies visiem, kuri palīdzēja aptaujas tapšanā, izplatīšanā un aizpildīšanā, kā arī šā raksta tapšanā. Mēs ļoti ceram, ka mūsu visu kopīgais darbs nepaliks bez rezultāta.